

3. Villkor för verksamhet som bedrivs inom vissa välfärdsområden, punkt 1 – motiveringen av Ulla Andersson (V).

Ställningstagande

Vi inom Vänsterpartiet anser att när allt fler privata aktörer med syfte att generera vinst utför tjänster inom välfärden införs incitament i välfärden som kommer i konflikt med den lagstiftning och de mål som satts upp för skola, vård och omsorg. Skattepengar ska användas till det de är avsedda för. Vänsterpartiet anser att obegränsade vinstuttag i välfärden medför att skattepengar som avsatts för skola, vård och omsorg i stället går till ägarna. Dessutom ökar risken för att oseriösa aktörer genom bedrägerier eller andra former av kriminalitet försöker tillskansa sig medel som är avsedda för välfärden, dessutom har vi sett många exempel där bolagen på olika sätt agerar för att undgå skatt. Dessutom undermineras välfärdens legitimitet. Genom att införa en reglering av vinsterna anser vi att förtroendet för de privata aktörer som är där för verksamhetens skull och tilltron till välfärdssystemet i stort kan stärkas.

De starka finansiella drivkrafter som är förknippade med vinstsyftande aktörer riskerar att prioritera lönsamma grupper med mindre behov, på bekostnad av dem som har större behov, vilket strider mot intentionerna i lagstiftningen. Välfärden är rättighetsbaserad, skattefinansierad och ingen marknad och ska inte heller hanteras som en sådan. Skälen för att reglera hur mycket pengar som ska lämna välfärdsverksamheten bedöms därför som starka, eftersom det kan minska incitamenten för kvalitetssänkningar och brukarselektering, t.ex. val av plats för etablering i syfte att maximera vinsten.

En reglering av vinsterna innebär förutsättningar för en mer tillitsbaserad styrning, eftersom det redan skulle finnas ett system för att säkerställa att pengarna används i verksamheten. En reglering som motverkar incitamenten till vinstuttag kan leda till ett minskat behov av detaljreglering av välfärdssektorn, vilket ger förutsättningar för en bättre, mer tillitsbaserad och ändamålsenlig styrning av välfärden.

I motsats till vad de som förespråkar vinstuttag ur välfärden brukar påstå, att mångfalden ökar, så leder det i stället till en fortsatt utveckling mot allt större vinstsyftande aktörer, vilket i sig riskerar att leda till en allt större likriktning, vilket riskerar att minska mångfalden för brukarna. Genom att reglera hur de offentliga medlen får användas ges i stället bättre förutsättningar för framväxten av en verklig mångfald av alternativ, snarare än utbyggnaden av stora välfärdskoncerner. En reglering som innebär att olika typer av aktörer endast får ta emot offentlig finansiering om de följer vissa villkor är den mest ändamålsenliga lösningen på de problem som beskrivs.

Vi anser att det är viktigt att tydliga kvalitetskrav ställs. Däremot kommer inte de problem och risker som kunnat konstateras i nuvarande system att lösas endast genom att man ställer högre kvalitetskrav eller utvecklar uppföljningen RESERVATIONER 26 2018/19:FiU26 av dessa. Detta beror bl.a. på svårigheterna att mäta och följa upp kvalitet i välfärdsverksamhet. Det är omöjligt att mäta det objektiva utfallet av verksamheterna inom välfärden om man med det menar t.ex. hur verksamheterna påverkar elevers kunskapsnivåer eller omsorgstagares trygghet. Det räcker vidare inte att följa upp en enskild skolas eller huvudmans prestationer för att kunna dra slutsatser om hur välfärdssystemet i sin helhet fungerar och hur den samhällsekonomiska effektiviteten påverkas.

Välfärdstjänsternas komplexa uppbyggnad gör det också svårt att utforma regelverk, kontrakt och ersättningsystem så att kvalitet och effektivitet stärks, opportunistiskt beteende motverkas och medborgarnas tillgång till välfärden blir likvärdig och behovsstyrd. Detta leder till att kostnaderna för att skapa och upprätthålla välfungerande kvasimarknader inom välfärden blir relativt höga.

När verksamhet överlämnas till privata aktörer med ett vinstintresse riskerar det att leda till behov av ökad kontroll samt ett ökat fokus på mätning och krav som går att följa upp. Erfarenheten från de senaste decennierna visar att utvecklingen på många välfärdsområden gått mot en styrning med alltmer detaljerade krav på verksamheten, vilket medfört högre administrationskostnader. De mått som använts har i många fall även blivit styrande i verksamheterna. Mätning, uppföljning och kontroll kan i vissa fall utgöra en belastning på välfärdens verksamhet och professioner. En vinstbegränsning skulle innebära förutsättningar för en mer tillitsbaserad styrning, eftersom det redan skulle finnas ett system för att säkerställa att pengarna används i verksamheten. Vi anser därför att en reglering som motverkar incitamenten till stora vinstuttag ur verksamheten kan leda till ett minskat behov av detaljreglering av välfärdssektorn. En sådan reglering skulle därmed ge förutsättningar för en bättre, mer tillitsbaserad och ändamålsenlig styrning av välfärden. Redan nu är detaljregleringen omfattande i välfärden, vilket medför att de anställda inte tillåts vara de proffs de är. Den tillitsbaserade styrningen måste utökas och detaljregleringen minska.

Med hänvisning till detta avstyrks här aktuella motionsyrkanden.